

การวางแผนกับอาชีวศึกษา

ผศ.วิจิตร บุญยธโรกุล

การวางแผน (planning) หมายถึง การจัดลำดับขั้นตอนการทำงานให้เป็นระบบ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ตามที่ได้มุ่งหมายไว้

การวางแผนสามารถนำไปใช้ได้ทุกโอกาสและกับทุกกิจกรรม สามารถนำมาจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดตามที่จุดประสงค์ได้ตั้งไว้

การวางแผนสำหรับการอาชีวศึกษาของประเทศ ก็เพื่อให้การอาชีวศึกษาสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตามแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 6 ผู้บริหารประเทศต้องการให้มีการพัฒนาทั้งทางเกษตรและอุตสาหกรรม เพราะเท่าที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับก่อนๆ ที่ผ่านมามีการเน้นการพัฒนาเกษตรกรรมและกิจการมากพอสมควร ซึ่งผลที่ได้ต่อความรุ่งเรืองของประเทศยังก้าวไปช้าเพราะยังเป็นผู้บริโภคเทคโนโลยี ซึ่งราคาของเทคโนโลยีที่บริโภคเปรียบเทียบกับราคาของสินค้าเกษตรกรรม และกิจการแล้วแตกต่างกันมาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 จึงมุ่งไปที่การอุตสาหกรรมที่ใช้ผลิตผลทางเกษตรเป็นสำคัญ

มีคำถามว่า ทำไมจึงให้เป็นอย่างนั้น ?

คำตอบคือ เพื่อเพิ่มราคา เพิ่มคุณค่าของผลิตผลทางการเกษตรให้สูงขึ้นเพื่อความอยู่ดี กินดี ของเกษตรกร

นิยามของคำว่า การวางแผน

George R. Terry ให้คำนิยามของการวางแผนว่า "การวางแผน หมายถึง การเลือกสรรและการสร้างความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงต่างๆ ตลอดจนการตั้งข้อสมมติฐานและใช้สมมติฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับอนาคตเพื่อที่จะสรรหาและจัดรูปของกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อว่าจะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้"

เทคนิคของการมองล่วงหน้าอย่างมีระบบเป็นการพยากรณ์ การปฏิบัติงานในอนาคตว่า จะต้องทำอะไรบ้าง (What) ? ทำเมื่อไร (When) ? และที่ไหน (Where) ? เพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป็นการบรรเทาความตึงเครียดในการใช้สมองให้น้อยลงในขณะที่ปฏิบัติงาน

แผนงานที่ดีย่อมเน้นการป้องกันมิให้มีการล่าช้ามากกว่าการแก้ไขภายหลัง เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงความยุ่งยาก หรืออุปสรรคที่จะพึงมี พร้อมทั้งกำหนดวิธีการแก้ไขไว้ล่วงหน้า ตลอดจนกำหนดว่างานชิ้นใดบ้างที่จะบังเกิดผลตามลักษณะของงาน และกำหนดขั้นการปฏิบัติงานก่อน - หลังไปตามลำดับ ส่วนมากการวางแผนที่ดีมีประสิทธิผลจะมีลักษณะก้าวหน้า หมายความว่า แผนนั้นต้องสามารถดัดแปลงแก้ไขได้เพราะเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงอยู่เป็นนิจ

William H. Newman กล่าวว่า "การวางแผนเป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไร ในอนาคต อาจกล่าวได้ว่าแผนก็คือการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า"

Herbert A. Simon กล่าวว่า "การวางแผนคือการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไรในอนาคต ประเมินผลล่วงหน้าของสิ่งที่กำหนดว่าจะต้องกระทำ ตลอดจนจนถึงการกำหนดวิธีการที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติ"

Yehezkel Dror กล่าวว่า "การวางแผน คือ กระบวนการเกี่ยวกับการเตรียมการ วิจัยและตัดสินใจสำหรับการกระทำในอนาคตเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ โดยใช้วิธีการที่ดีที่สุด"

Koontz และ O' Donnell กล่าวว่า "การวางแผน คือ การตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร (What) ? ทำอย่างไร (How) ? ทำเมื่อไร (When) ? และใครเป็นผู้ทำ (Who) ? การวางแผนเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างจากปัจจุบันสู่อนาคตตามที่ต้องการ และทำให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นตามที่ต้องการ ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ในอนาคตเป็นสิ่งยากต่อการคาดหมาย แต่ก็ดีกว่าที่จะปล่อยให้เกิดขึ้นตามยถากรรม"

เลอ เบรอดอง และ เฮนนิ่ง กล่าวว่า "การวางแผนงานเป็นการกำหนดแนวทางของการกระทำไว้ล่วงหน้า ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ 3 ประการ

- 1) เป็นเรื่องของอนาคต
- 2) เกี่ยวข้องกับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 3) มีคนคนหนึ่งหรือหน่วยงานหนึ่งในองค์การเป็นผู้ริเริ่มให้มีการกระทำ

โดยสรุป การวางแผนประกอบด้วย

1. เป็นเรื่องที่จะกระทำในอนาคตที่ต้องให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนแม่บทโดย
2. วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมจะต้องมีก่อนการวางแผน เพื่อให้ตรงกับทิศทางของแผนแม่บท
3. ต้องมีข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริงหรือหลักฐานต่างๆ เพื่อนำมาร่วมพิจารณาในการวางแผน
4. มีการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่มีประโยชน์มากที่สุด คือ มีประสิทธิภาพมากที่สุด ประหยัดมากที่สุด ใช้เวลาน้อยที่สุด แต่มีคุณภาพมากที่สุด

ระยะเวลาของการวางแผนอาชีวศึกษา

โดยธรรมชาติของการวางแผนการทำกิจกรรม สิ่งผู้วางแผนคำนึงคือ ใช้เวลาน้อย ประหยัด และมีประสิทธิภาพ แต่การวางแผนเพื่อการศึกษาต่างกับแผนอื่นที่ ระยะเวลาจะเป็นผู้ควบคุมสัมฤทธิ์ผลของการกระทำ โดยยังไม่ต้องพิจารณาถึงคุณภาพที่เป็นดังนี้เพราะ

1. วัยของผู้เรียนเป็นตัวบังคับ เพราะการเรียนอาชีวศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางช่างอุตสาหกรรม ถ้าผู้เรียนที่จบการศึกษาแล้วอายุยังน้อย ความจำเป็นในความรับผิดชอบต่อการทำงาน อาจน้อยทำให้

2. ความรับผิดชอบต่อการทำงานให้ปลอดภัย อาจยังไม่มากพอ

3. ระบบการศึกษาจะเป็นปัจจัยบังคับให้ผู้เรียนต้องอยู่ในสถานศึกษา 3 - 4 - 5 ปี

เมื่อพิจารณาถึงคุณภาพของการอาชีวศึกษาช่างอุตสาหกรรม สิ่งที่เราควรพิจารณาก่อนอื่นคือ ต้องการผลิตช่างอะไร (What) ? สำหรับใคร (for Whom) ? ใช้ช่างที่จะผลิตเมื่อไร (When) ? เมื่อได้คำตอบทั้งสามคำถามนี้แล้ว ก็จะเป็นการควบคุมคุณภาพได้ระดับหนึ่ง ซึ่งสถานศึกษาสามารถใช้คำถามเหล่านี้เป็นเครื่องมือได้ อย่างไรก็ตามมีสิ่งที่สถานศึกษาควรคำนึง 2 ประเด็น คือ

1. ผลิตช่างเพื่อให้ช่างไปประกอบอาชีพอิสระ หรือ

2. ผลิตช่างเพื่อสนองความต้องการของสังคม

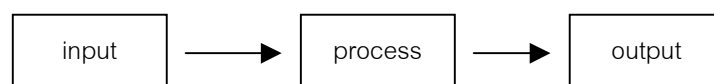
ผลิตช่างเพื่อให้ช่างไปประกอบอาชีพอิสระ

การสอนช่างให้สามารถประกอบอาชีพอิสระนั้น ความรู้ความสามารถทางช่าง อาจมีเพียงสาขาเดียวหรือสองสาขาที่เกี่ยวข้องกันอยู่ ขึ้นอยู่กับว่าผู้ที่จะประกอบอาชีพอิสระต้องการให้อาชีพของตนกว้างขวางแค่ไหน ถ้าต้องการให้กิจการของตนรับผิดชอบต่อชุมชนได้มากและกว้างขวาง เขาอาจเรียนรู้มากกว่าหนึ่งหรือสองสาขาก็ได้ นอกจากวิชาความรู้ทางช่างอุตสาหกรรมแล้ว วิชาที่ไม่ควรมองข้ามคือ ภาวณิชนกรรมที่ควรมีเสริมให้บ้าง เพื่อให้การประกอบอาชีพอิสระมีประสิทธิภาพ วิชาทางสังคมศาสตร์ ประเภทมนุษยสัมพันธ์ก็จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอิสระไม่น้อย

ผลิตช่างเพื่อสนองความต้องการของสังคม

การผลิตช่างเพื่อสนองความต้องการของสังคม ผู้วางแผนการอาชีวศึกษาด้านช่างอุตสาหกรรม ควรมองให้ออกว่าสังคมที่จะให้บริการนั้นเป็นสังคมประเภทไหน เป็นสังคมอุตสาหกรรมที่ต้องการช่างไปเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้า เป็นสังคมธุรกิจที่ต้องการช่างสำหรับให้บริการกับเครื่องใช้ต่างๆ ในสำนักงาน เป็นสังคมทางเกษตรกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูงในกิจการเกษตรกรรม หรือเป็นสังคมกสิกรรม เป็นต้น

เพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์เหล่านี้ ก่อนดำเนินการใดๆ สิ่งที่เราควรทำก่อนอื่นคือ การวางแผน (planning) ซึ่งอาจเขียนเป็นแผนภูมิง่ายๆ ได้ดังนี้

Input คืออะไร ?

ก่อนตอบคำถามนี้ ควรตอบให้ได้ก่อนว่า Output ที่เราต้องการคืออะไร เราต้องการผลิตช่างใช้ใหม่ ? ถ้าใช่เราต้องการผลิตช่างเพื่อสนองความต้องการของสังคมประเภทไหน ? เมื่อพิจารณาผลที่เราต้องการแล้ว ให้ย้อนกลับมาพิจารณา **เหตุ** ที่ละชั้น เหตุที่ต้องพิจารณาก่อนคือ process หรือเรียกว่าเป็นกระบวนการผลิต วิธีการผลิตเทคนิคการผลิต รวมถึงขั้นตอนการผลิต โดยต้องพิจารณาว่า จะต้องทำอะไรเพื่อให้ได้ Output ตามที่เราต้องการ

ในแง่ของการศึกษาการพัฒนา Output เพื่อสนองความต้องการของสังคม แต่ละลักษณะ **ต้องใช้เวลา** และผลที่ได้ที่นับเป็น Output นั้น ยังบอกประสิทธิผลหรือคุณลักษณะโดยทันทีนั้นยังไม่ได้ เพราะผลผลิตที่ได้นั้น อยู่ในรูปของ **นามธรรม ที่แปรเปลี่ยน**ได้ง่าย ถ้ามีปัจจัยภายนอกมากกระทบอย่างไรก็ตาม ก่อนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ process นั้น เราจะยังไม่พิจารณาปัจจัยภายนอกที่อาจมากระทบแล้วทำให้คุณสมบัติของ Output แปรเปลี่ยนไปเพราะปัญหาเหล่านี้ ขึ้นกับตัวบุคคลหรือขึ้นกับนักศึกษาแต่ละคน ซึ่งควบคุมไม่ได้ แต่สิ่งที่ผู้วางแผนควบคุมได้ก็คือ กระบวนการผลิต (processing) ซึ่งอยู่ในขั้นตอนของการผลิต โดยผู้วางแผนจะต้องพิจารณาว่า เราจะผลิตอะไร (What) เพื่อใคร (for Whom) ผลิตอย่างไร (How) และจะให้ใครเป็นผู้ผลิต (Who)

ตามที่กล่าวในตอนต้นแล้วว่า สังคมแต่ละชนิดต้องการช่างที่แตกต่างกันออกไป ฉะนั้น จะพัฒนาหลักสูตรในลักษณะที่เป็นคล้ายแม่พิมพ์ตุ๊กตาผลิตของเด็กเล่น คือตุ๊กตาที่ผ่านแม่พิมพ์นี้แล้ว มีรูปทรงเดียวกันทั้งหมด การศึกษาเป็นการผลิตในลักษณะที่เป็น **นามธรรม** ต้องการให้คนมีความรู้ มีความฉลาด จึงทำอย่างนั้นไม่ได้ แต่ควรให้ผันแปรไปตามความต้องการของสังคม โดยจะต้องพิจารณาว่า ช่างเทคนิคที่ประสงค์จะผลิตนั้นจะให้สนองสังคมใด เมื่อพิจารณาแล้วจึงจัดหลักสูตรให้นักเรียน นักศึกษาที่ผ่านหลักสูตรนั้นแล้วมีความรู้ความสามารถตามที่สังคมนั้นต้องการ ตามที่กล่าวนี้ อยู่ในขั้นตอนของ process

มองย้อนกลับไปที่ Input ว่า เมื่อจะให้นักเรียน นักศึกษาผ่าน process ลักษณะนี้ process จะเป็นตัวกำหนดว่า input ควรจะมีคุณสมบัติอะไรบ้าง เปรียบเทียบกับกระบวนการผลิตสินค้า หาก input ไม่ดี ด้อยคุณภาพหรือหย่อนคุณสมบัติเป็นที่แน่นอนว่า หลังจาก input นั้น ผ่าน process แล้ว output ที่ได้ย่อมหย่อนคุณภาพ

ปัญหามีว่า input ที่ด้อยคุณภาพ หากไม่ต้องการให้ผ่าน process ที่ตั้งไว้แล้วจะให้เยาวชนพวกนี้ทำอะไร เพราะหากไม่นำเยาวชนพวกนี้มาใช้ประโยชน์แล้ว จะเป็นการสะสมปัญหาทางสังคมระดับชาติและจะเป็นตัวถ่วงความเจริญของประเทศ

วิธีการแก้ปัญหานี้ ให้พิจารณาที่ process จะพบว่า process นั้น **สามารถแปรได้** ตามความเหมาะสมของ input ในการพัฒนา process นั้น นอกจากพิจารณาคุณสมบัติที่เหมาะสมของ input ที่เมื่อผ่าน process แล้ว ได้ output ดังที่ต้องการแล้ว คุณสมบัติของ input ที่ด้อยคุณภาพ หากมีความจำเป็นว่า input นี้ จะต้องผ่าน process ใดๆ แล้ว สามารถที่จะปรับความเข้มของ process ให้เหมาะสมกับคุณภาพของ input ได้

การวางแผนเป็นเรื่องของกิจกรรมหรือการกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ วางแผนดี ดำเนินการดี ผลที่ได้ก็ดี วางแผนไม่ดี ดำเนินการดีหรือวางแผนดี แต่ดำเนินการไม่ดี ล้วนมีผลให้ output ด้อยคุณภาพ การที่จะให้ทั้งสองประเด็นดีการบริหารต้องมีประสิทธิภาพ มองความต้องการของสังคมและการพัฒนาประเทศให้ทะลุปรุโปร่ง จึงจะช่วยให้ประเทศเจริญเติบโตเร็วขึ้น

เอกสารอ้างอิง

วีระพล สุวรรณันต์, รศ.ดร, "หลักและเทคนิคการวางแผน" ประยูรวงศ์ บริษัทจำกัด กทม. 2526.
สมยศ นาวิการ, รศ.ดร, "การบริหารโดยวัตถุประสงค์" บรรณกิจเทรดดิ้ง กทม. 2528.